

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Ватуля І.Д., доцент

Полтавська державна аграрна академія

В статті розкрито сутність інноваційного розвитку та важливість його впровадження в галузях народного господарства, зокрема в освіті. Реалізація інноваційної політики в сфері підготовки кадрів для аграрного виробництва є вагомим фактором успішного розвитку.

The article reveals the essence of innovation and the importance of its implementation in the sectors of the economy, particularly in education. The implementation of innovation policy in the field of training of agricultural production is an important factor for successful development.

Постановка проблеми. Досягнення якісно нового рівня економічного розвитку у країні та підвищення рівня життя можливе лише з переходом до інноваційного розвитку, який припускає взаємопов'язане становлення науково-технічної, виробничої, фінансової, соціальної, інституціональної та інших сфер [2].

Науково-технічні досягнення будь-якої форми повинні кваліфіковано впроваджуватися в усі галузі народного господарства країни. Виникає потреба у кваліфікованих фахівцях здатних вирішувати проблеми ведення господарської діяльності в сучасних умовах. Адже результативність будь-якої виробничо-господарської та комерційної діяльності залежить від компетентності та творчої активності управлінських кадрів, достатньо глибокого знання ними конкретної економічної ситуації, законодавчої бази й соціальних аспектів, саме ці фактори на сьогодні зазнають постійних змін та інновацій, які створюють проблеми та можливий новий потенціал для успішного розвитку [2].

Отже, впровадження інноваційних технологій в галузі освіти є надто актуальним. Інноваційні технології в аграрній освіті повинні бути спрямовані на підвищення якості підготовки фахівців для сільськогосподарського виробництва. Навчання майбутніх фахівців, повинно здійснюватися на новітній матеріальній базі: техніка, нові сорти, породи, прогресивні технології все це студенти теоретично і практично повинні вивчати і бачити. Тільки за таких умов майбутній фахівець буде здатний вирішувати сучасні задачі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим значення у розвитку інноваційної діяльності, зокрема в агропромисловому комплексі, набуло прийняття ряду нормативно-правових актів [2, 3]. Відповідно до положень зазначеного закону, інновації – новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція, послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери.

Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку в освіті досить ґрунтовно висвітлені в працях вчених таких як: Яковец Ю.В., Аббасов З.А., Козлова О.І. [4], Кісіль М.І. [12], Яців І.Б. [11], Шилов К.В. [7], Жидяк О.Р. [9] та інших. Поряд з цим подальше реформування в країні вимагає продовження досліджень за цією тематикою.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є оцінка стану організації освітнього процесу в Україні та обґрунтування впровадження інноваційних технологій по підготовці фахівців аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми часто із заздністю дивимося на західноєвропейські та американські університети, наукові інституції, що функціонують на Заході. Намагаємося наздогнати (чи принаймні робимо вигляд, що хочемо це зробити). Однак пасемо задніх у різних рейтингах вищих навчальних закладах. Немає наших учених серед нобелівських лауреатів [1].

А з іншого боку, ми нерідко дивуємося, чому українці, опинившись на тому – таки Заході, досягають непоганих результатів у сфері освіти та науки, в любих галузях. Маємо також нобелівських лауреатів – вихідців з України. Студенти факультету обліку та фінансів при вивченні дисципліни «Університетська освіта» слухають лекції на теми «Наукова творчість – різновид соціальної діяльності», "Методологічні основи соціально - економічних досліджень", "Науково-дослідна діяльність студентів". В якості самостійної роботи пишуть реферати про наукові досягнення в світі, про лауреатів нобелівської премії і виявляється, що є серед них і вчені походженням з України. За рівнем освіченості українці в США та Канаді належать до числа лідерів серед різних етносів цих країн.

Очевидно, справа не в людському матеріалі в галузі науки, а в суспільній організації, коли справді талановитим людям важко пробитися, знайти достойне місце в соціумі. Справа також в нашій системі освіти, яка часто не дає можливості випускникам українських вищих шкіл бути конкурентними на світовому рівні.

Відомо, що система західної освіти має свої проблеми. Вона не є ідеальною. В якихось моментах поступається нашій системі. Але попри ці нюанси, є більш ефективною. І напевно в цьому ніхто не сумнівається.

Західна й східноєвропейська модель вищої освіти формуються по-різному і не дивно, що помітно різняться між собою. Західна сформувалася такою, де вищі школи є автономними, здатні реагувати на суспільні виклики і самостійно змінюватися. Розглядаються вони як корпорації викладачів та студентів де кожна сторона є партнером. Завдання їхнє в тому, щоб разом досягти результатів. Тому в західній моделі увага приділена індивідуальному спілкуванню «викладач-студент» і відповідно ставка робиться на самостійній роботі студентів. Контроль за діяльністю освітніх інститутів здійснює не тільки держава, скільки громадськість [1].

Східноєвропейська модель, яка сформувалася ще за часів царської Росії, а потім була закріплена й удосконалена за часів СРСР будувалася на інших засадах. Замість автономії університетів маємо перетворення їх у державні інституції підпорядковані бюрократичним структурам. Це виражається навіть у чисто формальному іменуванні. Немає, наприклад Оксфордського державного університету, національного державного університету «Сорбонна» чи державного університету ім. Марії Склодовської-Кюрі. Раніше в Україні був Імператорський університет ім. Святого Володимира, який став Київ-

ським державним університетом, а тепер перетворився в університет національний [1].

У східноєвропейській моделі не закладені принципи партнерства «викладач-студент», тут діє інший принцип – вираженої ієрархічності. І ставка робиться переважно на навчання студента, а не на співробітництво. Тому на першому плані – аудиторний навчальний процес, а не самостійна робота [1].

Оскільки в цій моделі вищі школи функціонують як дефектні державні структури, то вони й контролюються переважно державою, а не громадськістю.

За роки незалежності України перед вищою освітою виникло ряд проблем. Головною є фінансове забезпечення. Саме в цей час з'явилися вищі навчальні заклади недержавної форми власності. Недостатність бюджетного фінансування призвела до своєрідного «роздержавлення» державних вищих шкіл – тепер вони значну частину фінансування отримують за рахунок плати за навчання. За такої ситуації навчальні заклади начебто покращили фінансовий стан і в той же час програють у сфері якості освіти. Не всі контракти проявляють активність у навчанні.

Україна підписала Болонську угоду. Відтоді об'єктивно уже пішов процес зближення цієї системи із західно-європейською. Цьому сприяє не лише реальна фінансова автономізація наших вищих шкіл, їхнє пристосування до ринкових умов, але також розширення контактів із країнами Євросоюзу та Північної Америки, зрештою участь у Болонському процесі. Але ж ефективного громадського контролю за освітою у нас так і не створено. Правда у 2007 року в Україні запроваджено в шкільній освіті незалежне зовнішнє тестування. Його результати є показником якості шкільної освіти. Для вищої школи ефективний інструмент для оцінки якості так і не напрацьовано хоч це питання є постійно на повісті денній.

З метою забезпечення у вищій освіті України інноваційного спрямування доцільно надати вузам реальну автономію – вона має стосуватися як фінансової сфери, так і навчального процесу. При цьому потрібно відмовитися від дріб'язкового регламентування життя вищих шкіл, надавши їм можливість гнучко реагувати на ті виклики, що існують на ринку праці. Основним критерієм оцінки вищого навчального закладу повинні стати не показники, які здебільшого мають кількісний і формальний характер (кількість студентів, кількість викладачів з науковими ступенями, кількість спеціалізованих учених рад тощо), а якість підготовки випускників того чи іншого університету, їхня конкурентоспроможність на ринку праці. При цьому бажано, щоб оцінка якості освіти випускників визначалася не тільки державними, а й громадянськими інституціями [6].

Сучасний розвиток освіти повинен бути спрямований в русло стандартизації освітнього процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуку нового в теорії та практиці навчання і виховання. Для сучасного етапу розвитку освіти в Україні характерна широка наявність у ньому інноваційних процесів. Філософське розуміння змісту інновацій полягає у створенні нового, суспільно значущого продукту діяльності людини, який узагальнено характеризується двома ознаками: перетворенням явищ, речей, процесів, новизною,

оригінальністю.

Стосовно основного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання, в організації спільної діяльності педагога і студента. Інновації самі по собі не виникають вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і цілих колективів, крім того наукових державних установ.

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику.

Потреба в інноваційній спрямованості освітньої діяльності в умовах розвитку освіти зумовлена певними обставинами [2]:

По-перше, розбудова суверенної держави викликала необхідність докорінної зміни системи освіти, методології і технології організації навчального процесу.

По-друге, виконання соціального замовлення сучасного етапу розбудови нашої держави – особистості, здатної засвоювати й творчо розвивати культуру, потребує постійного пошуку нових організаційних форм, індивідуального підходу до особистості, нових технологій здійснення навчального процесу. В цій ситуації суттєво зростає і авторитет викладача.

По-третє, змінився характер ставлення викладача до факту засвоєння і застосування педагогічних нововведень. Якщо раніше інноваційна діяльність обмежувалася використанням рекомендованих зверху нововведень, то сьогодні вона набуває дослідницько-пошукового характеру.

По-четверте, створилася реальна ситуація конкурентоздатності закладів освіти, спричинена входженням навчальних закладів у ринкові відносини, створенням нових типів навчальних закладів, у тому числі й недержавних.

По-п'яте, в Україні склалася складна демографічна ситуація. В дев'яностих роках із-за проблем в економіці, інфляції, безробіття склалася ситуація, що зумовили значний спад народження дітей. Саме за цієї причини у вузах практично немає конкурсу. Ілюзія наявності конкурсу пов'язана з можливістю нинішнім абітурієнтам надавати заяви в декілька вузів, втім числі у вузі можна подавати на декілька спеціальностей. А в результаті маємо не заповнення ліцензованого обсягу. Інноваційні процеси є механізмом інтенсивного розвитку вищої школи. Інновації функціонують на рівнях створення, освоєння і втілення. Дослідниками сформульовано ряд законів інноваційних процесів:

- закон необоротної дестабілізації освітнього середовища. Це значить, що будь-який інноваційний процес вносить у педагогічне середовище необоротні зміни;

- закон обов'язкової реалізації інноваційного процесу. Будь-який інноваційний процес, в основі якого є педагогічне відкриття, рано чи пізно, стихійно або свідомо повинен реалізуватися;

- закон стереотипізації педагогічних інновацій. Будь-яка інновація поступово перетворюється у звичні поняття і дії, отримуючи статус стереотипної.

Висновки. Основні зовнішні загрози і внутрішні слабкі сторони вітчизняної аграрної освіти і університетської науки є:

1. Обмеження автономності аграрних вузів.

2. Аграрна освіта, як і аграрна наука, залишається майже повністю відстороненою від процесу супроводження інновацій в агропромисловому секторі економіки. За останні два десятиріччя відбувся розрив зв'язків циклу «аграрна наука – аграрна освіта - агропромислове виробництво» і їх відновлення здійснюється досить повільними темпами.

3. Обмеження фінансових ресурсів для ефективно й комплексної реалізації стратегічних напрямів розвитку аграрної освіти і науки. Негативні наслідки має і зменшення бюджетного замовлення, оскільки такі тенденції призводять до скорочення контингенту студентів, зважаючи на низький рівень платоспроможності сільського населення.

4. Низький рівень конкурентоспроможності освітніх послуг, відсутність стратегії просування освітніх послуг аграрними ВНЗ на внутрішні і зовнішні ринки, відставання темпів забезпечення інформаційними технікою і технологіями, інерційний стан, навчально-методичного забезпечення деяких розділів освітніх програм.

Маємо надію, що найближчим часом парламент України прийме в новій редакції закон про вищу освіту, який ліквідує усі нинішні недоліки освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Кралюк П. Вища освіта в Україні: Куди йдемо? / П. Кралюк // Дзеркало тижня.-2012.-№3(51)-С.12.

2. Закон України "Про інноваційну діяльність".-4 липня 2002р.-www.qdo.kiev.

3. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні".-16 січня 2003р.- www.qdo.kiev.

4. Козлова О.І. Основні стратегії педагогічного впливу при традиційному та інноваційному підходах до навчання //Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: Збірник наукових праць //Ред.кол. Л.І.Даниленко та ін.-К.:Логос, 2000.С. 239 - 245.

5. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Наказ МОН України №522 від 07.11.2000р.

6. Смирнова И.Э. Модели обучения в системе высшего образования / И.Э. Смирнова // Инновации в образовании.-2006.-№1.-С.5-15.

7. Шилов К.В. Классификация инноваций / К.В. Шилов // Инновации в образовании.-2007.-№3.-С. 52-58.

8. Яковец Ю.В. Эпохальные инновации XXI века/Ю.В.Яковец//М.:ЗАО "Изд-во Экономика", 2004 - 444с.

9. Жидяк О.Р. Інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери: Реальний аспект/О.Р.Жидяк// Економіка: реалії часу.-2012.-№2(3).-С.165-168.

10. Кулаєць М.М. Інноваційна діяльність в агропромисловому виробництві України /М.М.Кулаєць, М.Ф.Бабієнко //Економіка АПК.-2010.-№6-С.113-129.

11. Яців І.Б. Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, як індикатор перспектив їх розвитку. /І.Б.Яців// ЛНАУ Інноваційна економіка.-2012.- №9.-С.33-35.

12.Кісіль М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства /М.І.Кісіль// Економіка.-2012.-№9.-С.36-39.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.